

Loov Võru maakond

Kultuurikorralduse veebiuuringu tulemused

08.02.2022

“Loov Võru maakond” projekti raames läbi viidud kultuurikorralduse veebiuuring toimus perioodil 10.-31. jaanuar 2022.

Kokku osales veebiuuringus **105 vastajat**.

Veebiuuringu sihtgrupi moodustasid kõik Võru maakonnas tegutsevad kultuurivaldkonna esindajad ning teiste valdkondade esindajad, kes kultuurikorraldusega kokku puutuvad, sealhulgas:

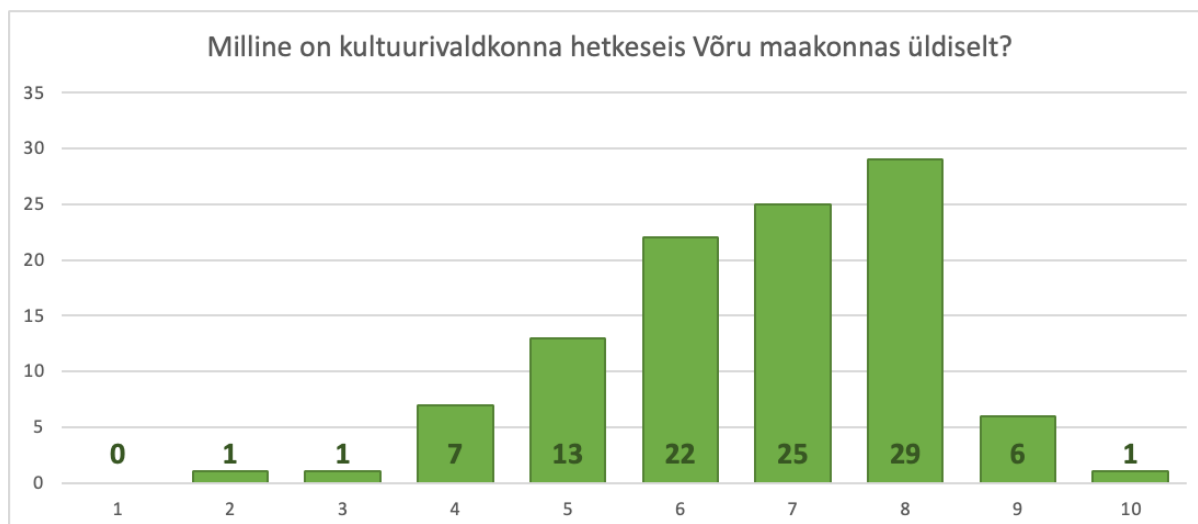
- **Kunstide valdkonnas tegutsejad** – sh kunstnikud, muusikud, kirjanikud, etenduskunstnikud, filmitegijad jt
- **Kultuuripärandi valdkonnas tegutsejad** – sh muuseumitöötajad, raamatukogutöötajad, rahvakultuuriga tegelejad (juhendajad, koorilauljad, tantsijad), käsitööga tegelejad, muinsuskaitsega tegelejad, kultuurivaldkonna teadustööga tegelejad jt
- **Kultuurikorraldajad ja -ametnikud** – sh valdade kultuurispetsialistid, rahvamajade ja kultuurikeskuste juhatajad või töötajad, festivalide korraldajad jt
- **Loomeettevõtjad** – sh kultuuril ja loovusel põhinevate toodete ja teenuste pakkujad ning disaini- ja arhitektuuriettevõtjad, loomekeskuste eestvedajad, kultuurivaldkonnale tehnilist tuge pakkuvad ettevõtted, kultuuriturismiga tegelevad ettevõtjad jt
- **Hariduse ja järelkasvuga seotud inimesed** – sh ringijuhid, loovate erialade õpetajad koolides, lasteaedades ja huvihariduses, noortekeskuste töötajad jt
- **Teiste seotud valdkondade esindajad** – sh päevakeskustes ja hooldekodudes eakatele kultuurisündmuste korraldajad, küla- ja kogukonnaliikumise eestvedajad, maakonna turunduse ja kommunikatsiooniga tegelevad spetsialistid jt

Tulemused

1. Milline on kultuurivaldkonna hetkeseis Võru maakonnas üldiselt?

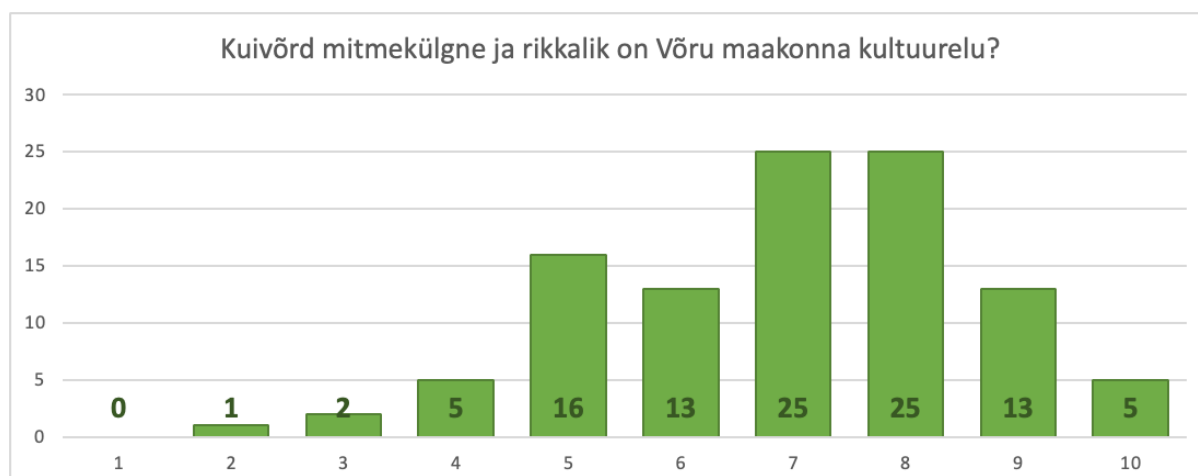
Tegemist on üldhinnanguga Võru maakonna kultuurielule ja -korraldusele.

Keskmine hinne 10-palli skaalal: **6,68**

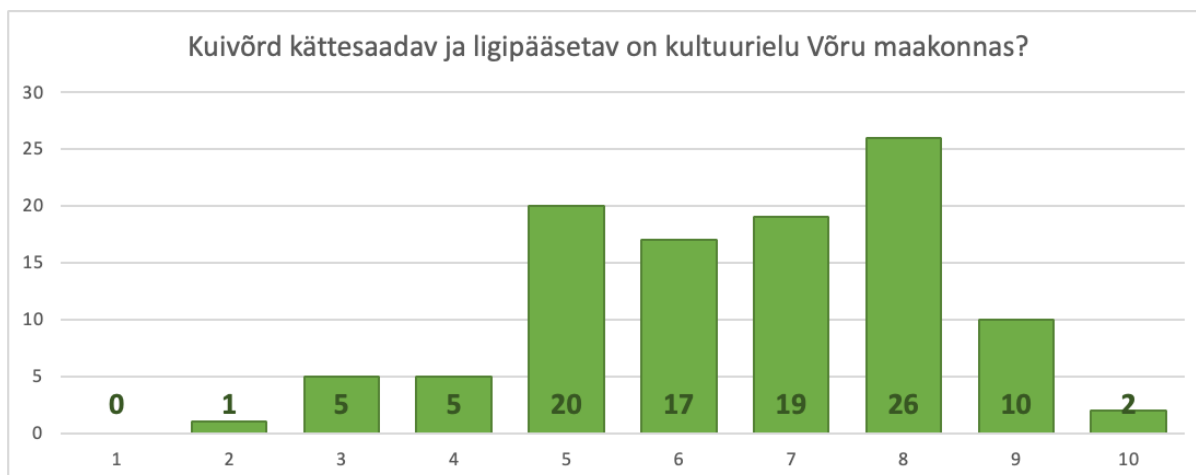
2. Kuivõrd mitmekülgne ja rikkalik on Võru maakonna kultuurelu? Kas Võru maakonnas toimub palju eriilmelisi kultuurisündmusi ja -tegevusi eri sihtrühmadele terve aasta vältel?

Keskmine hinne 10-palli skaalal: **6,93**

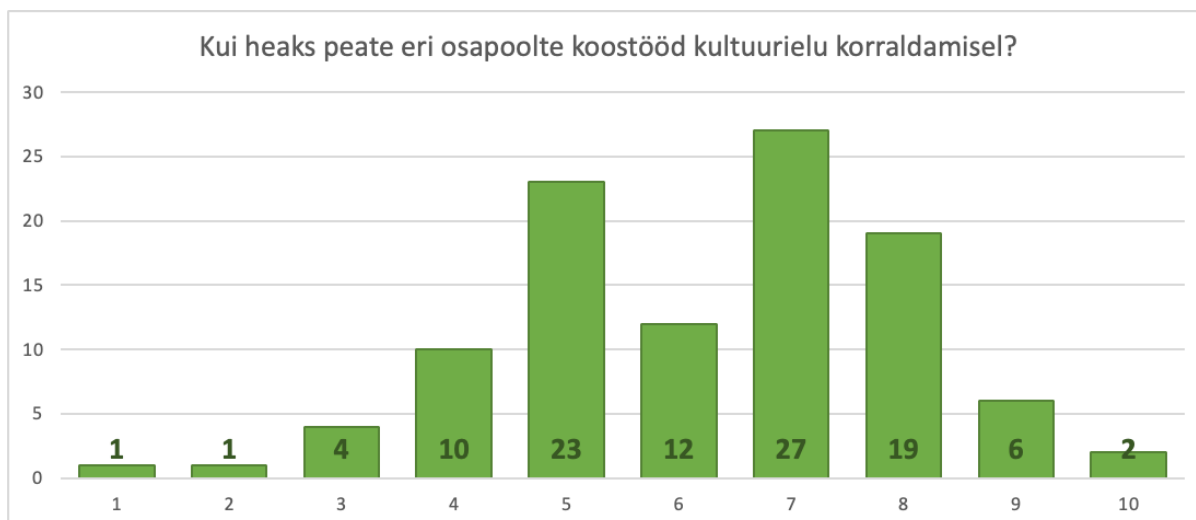
3. Kuivõrd kättesaadav ja ligipääsetav on kultuurielu Võru maakonnas? Siin peetakse silmas nii füüsilist ligipääsu (loodud võimalused osalemiseks kõikidele inimestele) kui ka majanduslikku kättesaadavust (taskukohasus).

Keskmine hinne 10-palli skaalal: **6,57**

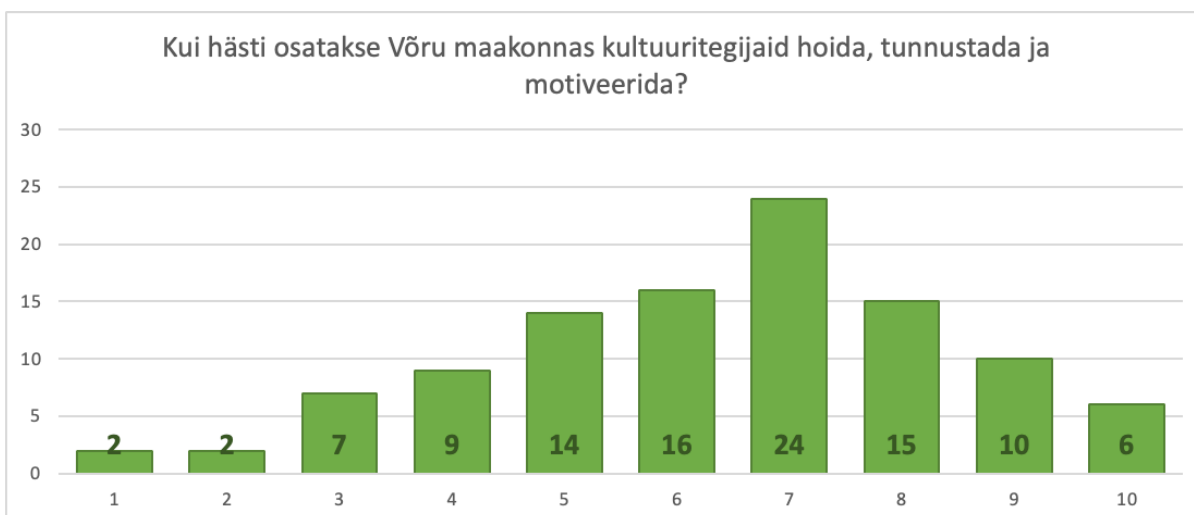
- 4. Kui heaks peate eri osapoolte koostööd kultuurielu korraldamisel?** Koostöö kohalike omavalitsuste, SA Võrumaa Arenduskeskuse, riiklike ja kohalike omavalitsuste kultuuriasutuste ning eraõiguslike kultuurikorraldajate vahel.

Keskmine hinne 10-palli skaalal: **6,26**

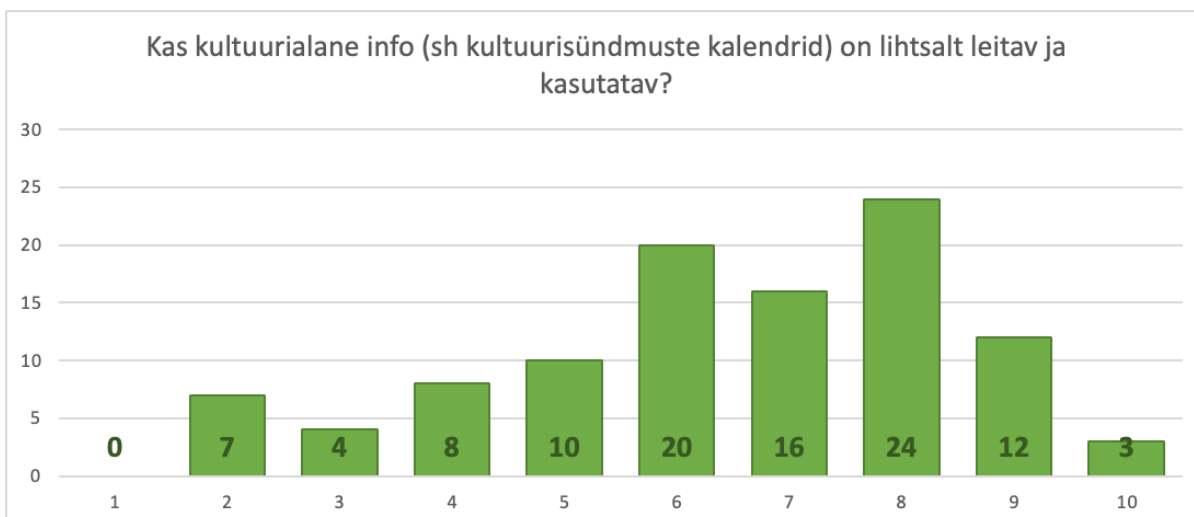
- 5. Kui hästi osatakse Võru maakonnas kultuuritegijaid hoida, tunnustada ja motiveerida?** Kultuurivaldkonnas tegutsejaid märgatakse, nende tegevust hinnatakse ning tasustamine tagab spetsialistide järelkasvu.

Keskmine hinne 10-palli skaalal: **6,35**

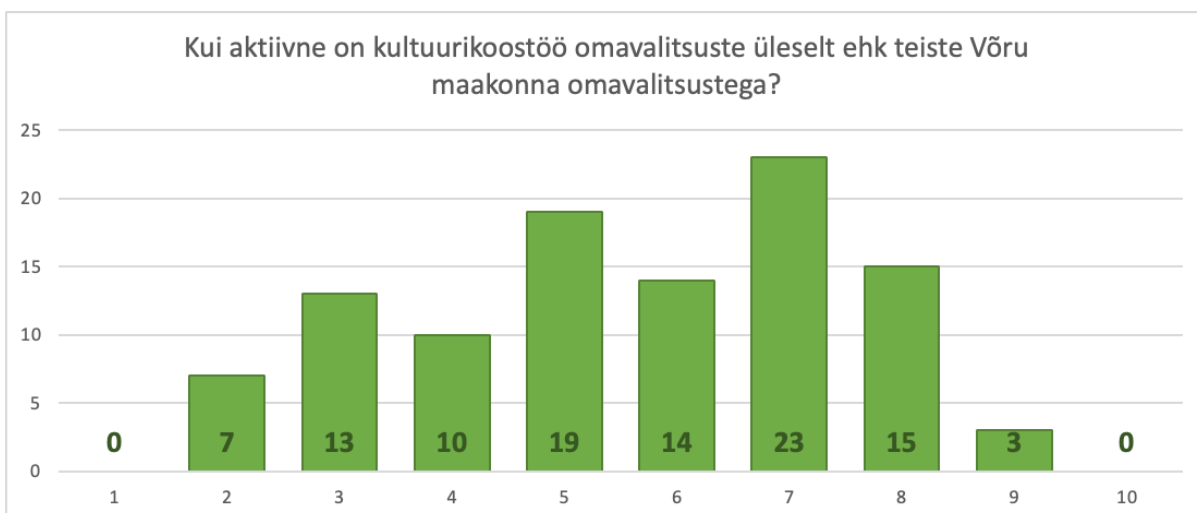
6. Kas kultuurialane info (sh kultuurisündmuste kalendrid) on lihtsalt leitav ja kasutatav? Kultuuriinfo kättesaadavus nii kohalikele kui ka külalistele.

Keskmine hinne 10-palli skaalal: **6,44**

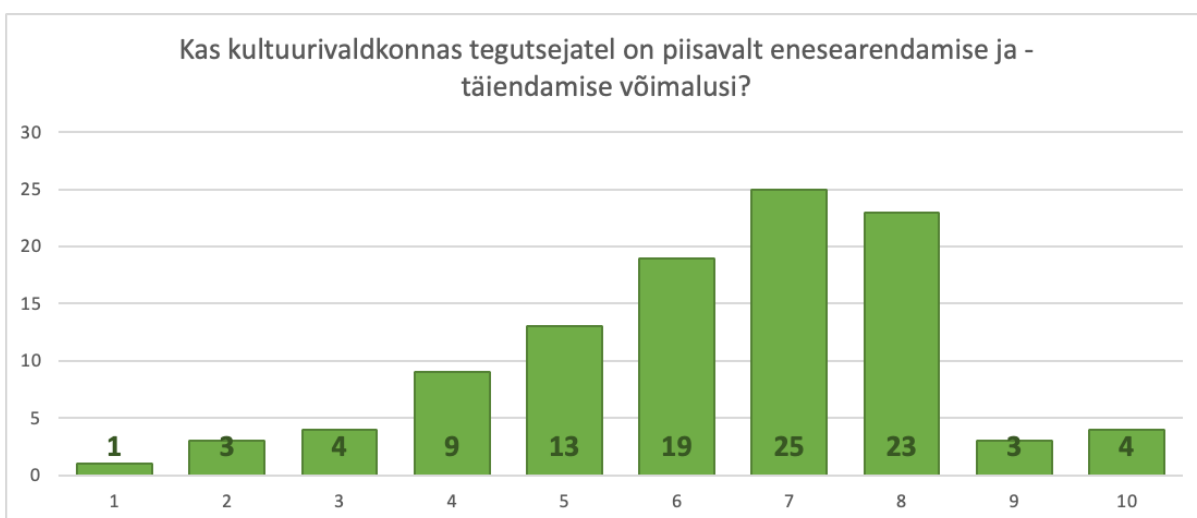
7. Kui aktiivne on kultuurikoostöö omavalitsuste üleselt ehk teiste Võru maakonna omavalitsustega? Ühis- ja koostööprojektide elluviimine teiste omavalitsustega, nende asutustega ja/või kultuurikollektiivide ja loomeettevõtjatega teistest omavalitsustest.

Keskmine hinne 10-palli skaalal: **5,58**

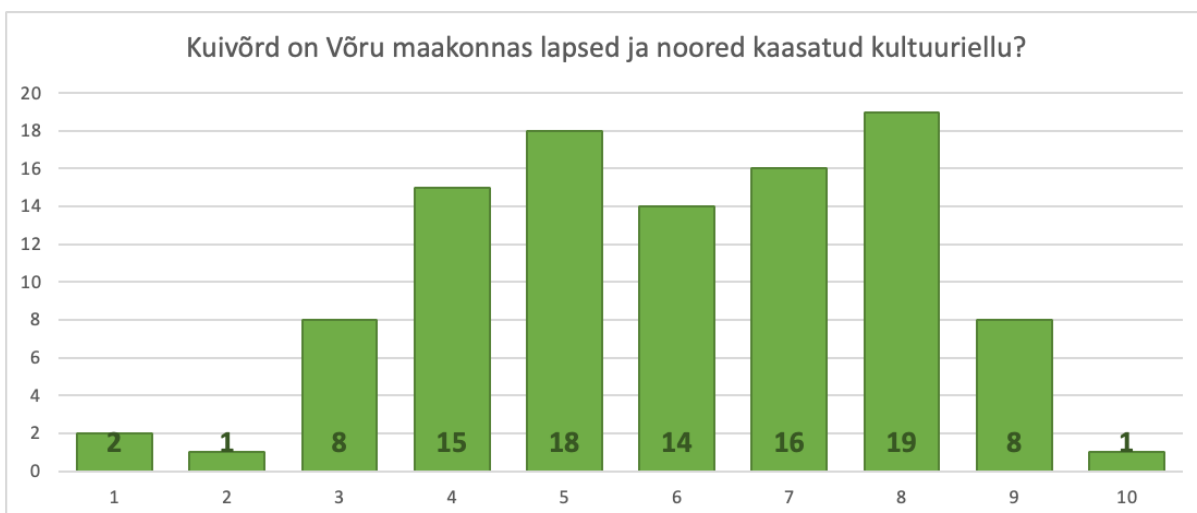
8. Kas kultuurivaldkonnas tegutsejatel on piisavalt enesearendamise ja -täiendamise võimalusi? Kultuurivaldkonnas tegutsejate hinnang koolituste ja teiste arendusprogrammide kättesaadavusele ning valikule.

Keskmine hinne 10-palli skaalal: **6,35**

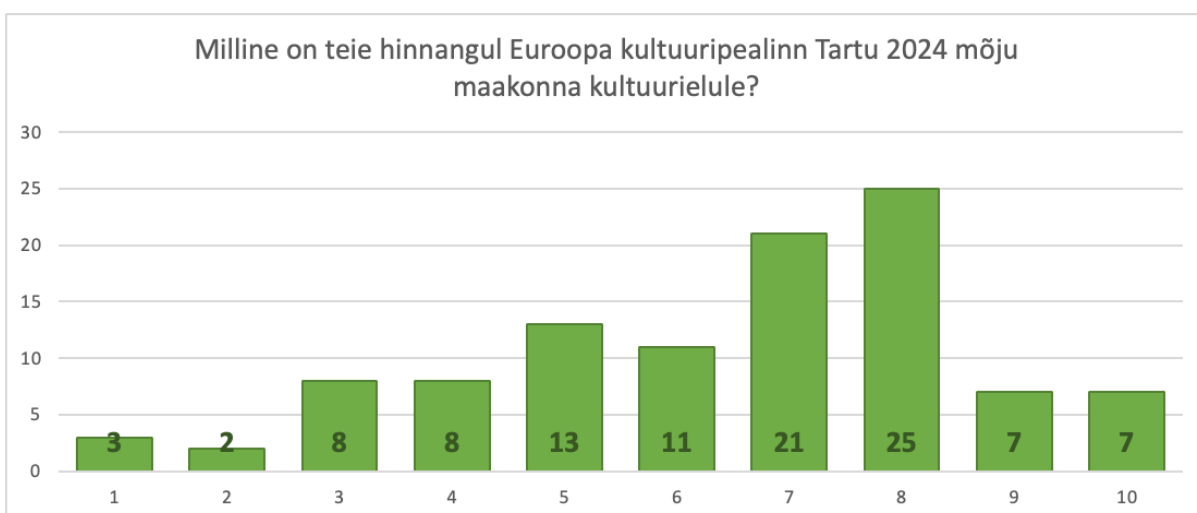
9. Kuivõrd on Võru maakonnas lapsed ja noored kaasatud kultuuriellu? Laste ja noorte võimalused kultuuri tegemiseks ja kultuuris osalemiseks ning neid puudutavate otsuste kujundamisel kaasa rääkimiseks.

Keskmine hinne 10-palli skaalal: **5,96**

10. Milline on teie hinnangul Euroopa kultuuripealinn Tartu 2024 mõju maakonna kultuurielule? Tartu 2024 mõju järgmistel aastatel Võru maakonna kultuurielu mitmekesisusele, rahvusvahelisusele ja kestlikkusele.

Keskmine hinne 10-palli skaalal: **6,42**

11. Nimetage kuni kolm kultuurinähtust, -organisatsiooni, -sündmust, -paika või inimest Võru maakonnast, mis vääriskid senisest palju enam esile toomist kogu maakonnas ja Eestis laiemalt? Võru maakonna kultuurivaldkonna peidetud aarded.

- Rahvamajad ja nende juhatajad 2
- Raamatukogud ja raamatukoguspetsialistid 2
- Pärimustantsufestival 3
- Võrumaa loodus
- Vastseliina linnus ja sealsed kontserdid 3
- Ostrova festival
- Võro-Seto NoorteFEST 2

- Vana Võromaa ja võro kiil 3
- Võrumaa Keskraamatukogu
- Liiva-ATE 4
- Regilaul
- Eakate tegemised ning põlvkondadevahelised koostööüritused
- Vabatahtlike väärtustamine, sädeinimesed ja kogukondade eestvedajad
- Helger Kavant (Vana-Antsla Teatriait, Villike teatritalu)
- Uma Mekk - Vana-Võromaa toidutoodangu kaubamärk
- Haanimaa - Kuuhnluumisõ vägi
- Muinasajaga seotud paigad - Siksälä asulakoht ja kalmistu
- F. R. Kreutzwald kui rahvaalgustaja
- MTÜ Misso Tehnikaspordi Klubi
- MTÜ Eikellegimaa
- MTÜ Kündja Külaselts
- Võru Muusikakool ja nende sümfooniaorkester
- Võru koorid
- Võrukeelne teater
- Mõniste Muuseum
- Uma Pido
- Pühapaigad
- Taarka Pärimusteater
- Väiketelude pidajad
- Autokrosside korraldajad
- Kanal galerii
- Suitsusaun

12. Nimetage kolm kõige põletavamad probleemi, millega kultuurivaldkonna tegijad Võru maakonnas kokku puutuvad?

- **Rahaliste vahendite nappus**
- **Vähe eestvedajaid kultuurisektoris**
- **Madalad palgad, tegijate vähene väärtustamine**
- **Noorte kaasamine ja nendeni jõudmine**
- **Kultuuri kajastamine hariduses on suur murekoht**
- **Inimesed on muutunud passiivsemaks, madal osalusaktiivsus**
- **Koostöö ja infovahetus tegijate vahel on vähene, üksteisega arvestamist napib**
- **Kultuurivaldkond ei oska end piisavalt turundada**
- **Koroonakriisiga kaasnenud ebakindlus**
- Napib säravaid ja uuenduslikke ideid
- Vahemaad on suured ning probleemiks on transport eri piirkondade vahel
- Vähene teadlikkus inimeste ootustest ja vajadustest
- Inimesed ei väärtusta piisavalt kultuuripärandit
- Bürokratia vohamine, aega ei jää sisuliseks tööks

- Selge sihi puudumine valdade ja maakonna tasandil
- Projektipõhisus, stabiilsuse ja järjepidevuse vähesus
- Ääremaastumine, kultuuri valik ja tegemise võimalused piiratud
- Kehvad internetiühendused ei võimalda arendada kaugtööd
- Traditsiooniliste sündmuste kõrvale lükkamine uute algatuste nimel
- Vähe uuringuid ja teadmisi kultuurivaldkonnas toimuvast

13. Pakkuge võimalusel välja kuni kolm konkreetset ideed või ettepanekut, mida kindlasti peaks lähiaastatel kultuurielu arendamiseks maakonnas ära tegema.

- Hoida elus huviharidust nii laste kui täiskasvanute seas.
- KOV kultuuritöötajate palgatõus (raamatukogude töötajad, ringijuhendajad, noorsootöötajad jt), et motivatsioon ei kaoks. Ühtlustada ringijuhtide palgad maakonna piires! Maakonna siseselt palkade ühtlustamine.
- Võrru võiks jõuda avaram filmivalik, miks mitte eraldi kino ka. Aastaringi võiks mahtuda ka mõni suurem kirjandussündmus või kirjandust ja muusikat ühendav sündmus (festival vms).
- Kultuurimajades kaasaegsete tehniliste lahendust väljaarendamine ja teostamine-kaasaegne tehnika loob väga palju huvitavaid võimalusi ürituste korraldamiseks.
- Maakonna kultuuritöötajate suhtlusvõrgustiku säilitamine, tugevdamine.
- Looma võimalusi, et nii tantsuringides kui laulukoorides saaks osaleda ka nii, et ei pea esinema. Kevad-suvine esinemiste graafik taidlejatel on nii tihe, et paljud ei hakkagi seetõttu sügisel mõnes ringis osalema, sest kevadel ei ole võimalik pikkade päevade kaupa kodunt ära olla piirkonna, maakonna, vabariigi laulu- ja tantsupidudel.
- Ühtne teavituskeskond/andmebaas, kuhu oleks koondatud info tegutsevatest kollektiividest, inimestest/mentoritest jmt. Et kui keegi korraldab sündmust ja soovib leida esinejat, koolitajat, helimeest, tantsurühma, käsitöölisi vmt, siis ta leiab kiirelt tutvustuse, kontaktid, miks mitte ka näidisprogrammid, mida pakutakse (videod, repertuaar). See andmebaas peab uuenema vähemalt kord aastas.
- Mingi ühtne infojagamise süsteem, et jõuda kõigini, kes soovivad külastada kontserte ja teatreid jmt.
- kaasama neid lapsi, noorukeid kultuurisündmustesse kellel puudub kodune toetus kultuurielust osavõtmisel. Huvijuhid, klassijuhatajad, õpetajad võiksid olla algatusvedurid. Linna toetus ettevõtmiste elluviimiseks.
- Tutvustama erinevaid sündmusi ja muutma need võimalusel atraktiivseks. Või siis pigem teha vähem üritusi/festivale, aga teha neid hästi ja põhjalikult. Kui maakonnas on korraga palju üritusi, siis ei jätku publikut igale poole. On mõistetav, et erinevatele sihtgruppidele ongi erinevad üritused, aga kui neid toimub korraga ja väga palju, siis sel pole mõtet.
- Looma juurde loomemaju v õpistuid.
- Laululaagrid noorte motiveerimiseks laulupeo protsessis osalemiseks, sest mitmetel põhjustel koolikoorid kiratsevad. Maakonna peod ei tohi ära jääda!
- Rohkem võrukeelseid raamatuid, rohkem võrukeelseid laule, rohkem võrukeelseid teatrietendusi, võru keelt oskavad täiskasvanud peaks laste ja noortega suhtlema võru keeles.

- Võru keel siltidele, pidude loomulikuks osaks ja muud moodi nähtavaks. Võrukeste identiteedi väärtustamine võrdselt setudega ja võrukeste erilisuse rõhutamine (tuleks lahti saada mõtlemisest, et võrukene = loll) kodus ja Eestis üldse. Laste ja noorte väärtuskasvatus (siin Võrumaal just ongi hea elada ja miks), kasvõi reklaamikampaania selleks igas koolis. Võrumaa pidedel võiks mõnigi laul olla võru keeles.
- Oma ajaloo väärtustamine. Rääkida Võrumaa ajaloost, anda välja raamatuid, tutvustada sündmusi.
- Professionaalseid lavastusi rohkem Võrumaale. Kino vaatajale lähemale.
- Püüda arengukavast 2035 teha selge ja lihtne kultuurielu sihtide memo, mida aegajalt meelde tuletatakse või siis muudetakse (oludele vastavalt).
- Panna selgelt välja paistma kohalik kultuuriline eripära - võro ja seto kultuuriruum (no meil on küll nii oskajaid kui teadjaid - kuidas küll muuta hoiakuid?)
- Tänavakunst linna.
- Võru Linnateatri loomine - et Linnateater pakuks oma maakonna näitlejatele ja lavastajatele tööd
- Kultuuritöötajate ja loomeettevõtjate koolitamine + omavahel tutvumine.
- Kohalike sädeinimeste tunnustamine kasvõi väikese rahalise preemiaga, miks mitte limiteeritud stipendiumite jagamine (paljud kultuurielu eestvedajad teevad seda ilma taustal oleva töökohata, st pole kellegi palgal);
- Koostöö erinevate omavalitsuste vahel. Kultuuritöötajate ja nende töö väärtustamine.
- Maakonnapiire ületava Vana-Võromaa kultuuripiirkonna selge koostöö, võrokeste ühised ettevõtmised.
- Leidma sobivad ruumid Võru linna tantsukoolidele ning ka muudele kultuuritegevustele.
- Professionaalne kultuuriametnik / linna kultuurielu edendaja linnavalitsuses ja rohkem kunstivaldkonna inimesi linna kultuurikomisjonis.
- Loomeresidentuuri alustamine, hoidmine, sellega tegelemine.
- Maast ja madalast peaks hakkama kultuurilembelist ja -teadlikku publikut kasvatama. Pean selle all silmas põhikoole ja gümnaasiume, kuidagi nendele mingeid kultuurialaseid valikaineid pakkuma, kinoõhtuid korraldama vms.
- Arvan, et mingit sorti koostöö Tallinna ja Tartu ning ka rahvusvaheliste kultuuriasutuste, kunstikoolidega oleks hea. Korraldada koostöös suvekoole, töötubasid, residentuure, näituseid jne. 3. Võrus võiks olla oma kaasaegne kultuurifestival, mis meelitaks inimesi teistest suurematest linnadest. Näiteks nagu põlvas on Intsikurmu, enne seda oli seal Uue Ajastu Festival.
- Kahe kultuuriruumi üks ÜHINE suursündmus - Võru maakonna maineüritus
- Värske ja avarama pilguga säravaid eestvedajaid, kes inspireerivad teisi, kaasavad kogukonda.
- Tihe koostöö rahvamajade, noortekeskuste, raamatukogude, koolide ja MTÜde vahel - kasvõi piirkondlike ümarlaudade vormis: oma soovide-ootuste väljendamine.
- Koolituste korraldamine.
- Maakonna eripära läbi kohaliku pärandkultuur tutvustavad loengud, nt toetudes UNESCOle, rahvarõivastele ja käsitööle, laulu, tantsu ja pillimängule, ajaloole, kohalikule keelele jne.
- Kultuuriteekond läbi kahe kultuuriruumi Tartu 2024 turistidele.

- Trükis kirikute ajaloost.
- Rohkem võiks olla koostöös üritusi lähinaabritega (venemaa, läti, leedu, soome), niipalju kui võimalik
- Kasutada senisest rohkem ja tõsisemalt võru keelt kui võru kultuuri põhialust.
- Võru keel tagasi Võromaa peamiseks keeleks.
- Looma mingisuguse võrukeelse meediakanali, kust oleks iga päev võimalik uudiseid leida.
- Tõsta fookus omakeelsele, võru keelel baseeruvatele kultuuri keskkondadele ja ettevõtmetele 2. Toetada ja arendada noorte maitsemeelt (koolidesse kõrgkultuuri tutvustavad loengud, silmapaistvate (kogu Eestit kõnetavate) näituste, etenduste, kontsertide külastused või organiseerimised Võru maakonda.
- Kultuurijuhtide, spetsialistide töölepingud peavad muutume tähtajalisteks. Näiteks, väga palju kultuurimaju juhitakse fossiilsete kütuste pealt ja nende juhid on oma ajas murdumatud ega osata (või ei soovita) näha oma majast kaugemale.
- Võiks luua mingi ühise rahvariiete "panga". Rühmad tantsivad aastakümneid ühtede ja samade riietega. Kultuuri- ja spordiinfo levitamise videoekraan Võru kesklinna.
- Uus ja ühtlane palgasüsteem, mis on fikseeritud miinimumpalgaga.
- Noorsootöökeskuste ja valla rahvamajade peale kummagile ühe projektispetsialisti töökoha loomine.
- Linda rahvamajale funktsiooni leidmine, kuna on maakonna suurima saalina niikuinii juba remondinimekirjas. Maakondlik püsirahastus, arengu- ja tegevuskava Kandle kultuurimajale (kui veel ei ole).
- Kultuurisündmustel panna läbivalt rõhku ehedale võrumaisele sisule ja kvaliteedile (uma kiil, vaimne algupärand/paigalood, naturaalsed materjalid, mahetoit, kohalikku päritolu meened)
- Rohkem koostööd erinevate asutustega (noortekeskused, huvikoolid, koolid jne).
- Teha ühisüritusi Võrumaal.
- Võimaldada rahvamajadesse rohkem kui 1 kultuuritöötaja töökoht.
- Täiskasvanute kunstikool, Lõuna-Eesti tantsu ja laulupidu
- Kui omavalitsuste ja maakonna arengukavas on paikkondliku kultuuri säilitamine ja edasiandmine kirjas/kokku lepitud, siis tuleks maakonna haridusasutuste õppe- ja arengukavad viia selle eesmärgiga kooskõlla, sest kultuuri edendamisel pole erilist mõtet, kui haridusasutuste tasandil katkestus toimib ja süveneb.
- Külade traditsioonide taaselustamine - abi külavanematele (koolitused, info rahastuste kohta, külavanemate toetus).
- Koolitused rahvakultuuri pärusmaalt - rahvakunst, igasugune käsitöö, rahvalaulud , juttude jutustamine (õpitoad), kodukoha ajaloo uurijate kokkusaamine ja kogemuste vahetamine, noorte muusikute õpitoad, laagrid.
- Sihtgruppidele vajaduspõhiste ürituste korraldamine, koostöö tugevdamine.
- Noortele või uutele spetsialistidele väike aastapreemia. Aastapreemia spetsialistile, kes töötanud ühe kuni kaks aastat n 20€. 3-5 aastat 50€, 6-10 a 75 €, üle 10 aasta 100euro.
- Võru Arenduskeskuses on küll palju inimesi tööl kultuuri valdkonnas, aga nad peavad maakonnas rohkem tööd tegema, sest neid pole kuskil märgata.

- Pakkuda noortele kultuurialal haridust omandavatele üliõpilastele motiveerivat võimalust saada Võrumaal head tööd.
- Püüda leida ka mujal Võru ääremaal võimalust arendada isetegevust selleks sobivate inimeste eestvedamisel.
- Kultuuripoliitika tegevuskava koostamine.
- Koolitus noortele suunatud ürituste korraldamiseks.
- Teha rohkem reklaami, kutsuda välismaalt ja meilt orelimängijaid külla, kuna meil on kirikus orel
- Kubija laululava renoveerimine.
- Tänavakunst- seinamaalid, skulptuurid, performandid - mitte ainult Võru linnas vaid ka üle maakonna, suvised väljetendused -üle kogu maakonna- leida ja pakkuda välja erinevaid sobivaid etendus-, näituse- ja kontserdikohti üle maakonna, stipendiumid kunstnikele ja esinejatele.
- Paganamaa teemapark
- Panustama neisse sündmustesse, mis on rahva kokku toonud ja mis "töötavad"; pakkuma peresõbralikke lahendusi publikule, osalejatele.

14. Milliseid algatusi võiks alljärgnevatest Võru maakonna üleselt lähiaastatel esmajärjekorras käivitada (valige maksimaalselt viis)?

Kultuuritegijate järelkasvu toetamine maakonda tulemiseks või jäämiseks	80
Nn "kultuur koolis" programmi käivitamine tutvustamiseks koolides kultuuri eri väljendusvorme	60
Võru maakonna kultuuriturismi teekondade väljaarendamine ja turundamine	56
Võru maakonna kultuuritegijaid ühendava nõukoja/koostöökogu moodustamine	42
Mitmeaastase koolitus- ja arendusprogrammi käivitamine kultuurivaldkonnas tegutsejatele	40
Rahvusvaheliste projektide kirjutamiseks ja kaasfinantseerimiseks toetusfondi loomine	38
Maakonnaülese nn elamusfestivali korraldamine kultuuritegijate tutvustamiseks	35
Loomemajanduse inkubaatori või arenduskeskuse käivitamine ja loomeettevõtete toetamine	33
Võru maakonna filmifondi loomine	19
Loomeresidentuuride programmi loomine, residentuuride loomise ja tegevuse toetamine	18

15. Kui vajalikuks peate arendustegevusi (koolitusi, projekte jm) järgmistel teemadel:

- Kommunikatsioon ja turundus (4,49)
- Vaimse kultuuripärandi hoidmise ja väärtustamisega seotud teemad (4,25)
- Ühisrahastuse ja sponsorite kaasamine (4,18)
- Publiku ja kasutajate vajaduste ja ootuste kaardistamine ja nende kaasamine (4,09)
- Meeskondade juhtimine ja motiveerimine (4,02)
- Finantsjuhtimine ja eelarvestamine (4,01)
- Vaimse tervise ja heaolu seosed kultuuriga (4,01)
- Projektide koostamine ja juhtimine (3,97)
- Ligipääsetavus ja võimaluste loomine erivajadustega inimestele (3,93)
- Autoriõigused ja kultuurikorralduse õiguslikud alused (3,93)
- Strateegiline planeerimine (3,91)
- Keskkonnateadlik kultuurikorraldus ja rohepööre (3,89)
- Töö vabatahtlikega (3,88)
- Uute tehnoloogiate kasutamine ja digipööre (3,87)
- Rahvusvahelise koostöö korraldamine (3,77)
- Disainmõtlemine ja teenusdisain (3,75)
- Loomemajandus ja ärimudelid (3,58)

16. Kas on veel teemasid, mida ülaltoodud nimekirjas pole, kuid millega tegelemist peate lähiaastatel oluliseks?

- Inimeste hoidmine ja väärtustamine
- Noorte kaasamine kultuuritegevusse
- Mäluasutuste suurem kaasamine haridussüsteemi
- Võru maakonna eripärade (sh võro ja seto keeled) parem väljatoomine, kasutamine, väärtustamine ja turundamine
- Vana-Võromaa kultuur sügavamalt: mis see on ja mille poolest maailmas ainulaadne
- Piirkonna kultuuritegijate omavahelise läbikäimise edendamine läbi ühiste tegevuste
- Rahvamajade roll regionaalses kultuurikorralduses
- Võrumaa kultuurivaldkonna põhimõtete ja kvaliteedimõõdikute kaasav väljatöötamine
- Põlvkondadevaheline koostöö, töö eakatega
- Lõimumise toetamine läbi kultuuritegevuste
- Kultuuriturismi arendamine

17. Täiendavad ettepanekud või kommentaarid.

- Teha koostööd ja väärtustada kultuuri ning selle tegijaid.
- Kui strateegia saab valmis, et selles väljatoodu ka realiseeruks.
- Linna, valla toetus transpordiks maakonna ja kihelkonna piires.
- Noort põlvkonda on vaja kasvatada, see on tulevik! Kui ei ole tegijaid ja publikut, pole kultuuril tulevikku.

- Selle piirkonna teeb eriliseks võru keel. Kõike muud saab mujalt ka, võru keelt ja sellega seoses võrukese mõtlemist (aigu om, nika ku kipõs lätt; külafilosoofia; aeg voolab teistmoodi; kilomeetrid on lühemad jms) mitte kusagilt.
- Kultuurielu ei peaks niivõrd "korraldama" vaid pigem kommunikeerima. Meil toimub palju, eriti pisemaid ja põnevamaid ettevõtmisi, mis ei paista välja (kuigi võiksid). See on strateegia ja kokkuleppimise küsimus, mida, kuhu ja kui palju "reklaamida" et meie piirkond oleks pildil. Eestvedajaid tuleks aidata ennekõike moraalse toega (muuga peavad nad niikuinii ise toime tulema) ja vahetavahel küsida, milles nad abi vajaksid.
- Toetada hajaasustust ja kaugemaid külasid. Autokauplused oleksid hädavajalikud ka väiksemates külades. Tean et meiekandi 70-aastane vanahärra käib jalgrattaga 12 km kauguselt Võrust kaupa toomas. Haanja poodi oleks tal lühem maa, 8 km, aga sealt ta ei saaks saekütust, taimemulda ja apteegist ravimeid, nagu ta mulle ütles.
- Võrokeste identiteedi küsimus on tähtis. Vaja selgelt aru saada, kes on võrokene, mille poolest ainulaadne, mis on võro kultuuri alused ja kuhu võrokeste kultuur on tänaseks jõudnud. Tähtis on, et võrokeste "ummamuudu olek" oleks selgemalt võrokeste südames ja see kanduks edasi ka lastele.
- Kohaliku tasandi kultuuritöötajate palga vastavusse viimine riiklikult kehtestatud kultuuritöötajate palga alammääraga.
- Kogukond MTÜ Kündja külaselts tegeleb uue projektiga "Pärapärgu mägitse" otsime rahastamis võimalusi, et käima lükata. Projekt on suunatud väikestele hobitalude ja väike ettevõtetele
- Võrumaa kultuurielu elustamiseks on vaja uusi ja erudeeritud tegijaid, vanad väärtused ei vii meid enam edasi.
- Võro kultuuri ei saa võtta maakonnasiseselt. See on kogu võrokeelne kultuur üle terve Vana-Võromaa ja ka võrokeste kultuur Tartus, Tallinnas, Helsingis jm. Seega julgelt kaasama peaks kõik võrokesed, nii Põlva ja Võru maakonnast kui kogu Eestist. Teisalt, kitsalt maakonnasiseselt, on meil samas maakonnas nii võro kui seto kultuur, mis mõlemad vajavad võrdselt hoolt, arendust ja revitaliseerimist. Mõneti kultuurikolonialistlikultki siin absoluutselt domineerivaks saanud eestikeelne kultuur peaks üha enam taas asenduma meie oma põliskeeltes kultuuriga, mis samas võib olla vägagi modernne ja mitmekesine. Võromaa ei peaks olema eesti- ja ingliskeelse provintskultuuri maa, vaid põliskeelega ja põliskultuuri maa.
- Võru maakonda luua liikuv kultuuri- või rahvamaja (paralleeliks Põhuteater). See oleks maja, mis liiguks külakorda üle Võrumaa (1 aasta 1 koht) ja võiks olla baasiks ühele organisatsioonile või isikule (on ühe aasta maja loomingu juht), kes saaks seal 1 aasta jooksul elluviia oma ideid või korraldada kasvõi festivale. See maja peaks olema nõ, loomeinkubaator ja maja juhiks saaks konkursi korras.
- Tekkis mõte et ehk oleks aeg toetada ja arendada mõtet maakonda mõne tantsuansambli loomist, mis ühendaks endas rohkem juhendajaid ja tantsijaid. Kokkukõimkuse kohad võivad ikka olla erinevad kuid rahastuse ja kontsertide jne mõttes oleks ju asjal jumat.
- Et arendamine ei jääks lihtsalt arendamiseks, vaid vaid valmib plaan ja tegevused probleemide lahendamiseks
- Üldhinnagut on raske lahutada covid-19 mõjudest ning seetõttu ei peegelda üldhinnang tegelikku võimalikku hinnangut Võrumaa kultuurivaldkonnale, kui

kultuurielu oleks olnud piirangutevaba või toetatud piirangutes. Kultuurivaldkonnas tegutsevate mittetulundusühingute ja erahuvikoolide rolli tunnustamine, suurem välja toomine ja võrdväärne toetamine riigi kultuuri-ja haridusasutustega.

- Kultuurivaldkonna bürokraatiat vähendada väga lihtsate/elementaarsete võtetega - näiteks Eesti Kultuurkapitali taotluste koostamise tingimused/sisu on vastuvõetavad, st normaalsed, aga näiteks Eesti Rahvakultuuri Keskuse kaudu toetuste taotlemise puhul on bürokraatia aastatega samm-sammult totrusteni kasvanud. Milleks piinata-tappa viimseid "laulurästaid"?!
- Kaasata rohkem heatasemelist meediat. Hea piirkondlik korrespondent - Mirjam Mõttus ERR-i saated.
- Arenduskeskus tehke palun rohkem tööd ja nähtavaks end.
- Arenduskeskuse töötajate pidev juurdekasv ei ole balansis sealt pakutavaga.